

บทความ

ฉบับที่ 1

หลักนิติธรรมกับการรัฐประหาร

โดย

นภาพร จิระนนท์ประวัติน

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ 2

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คำนำ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์ให้ผู้อ่าน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรมของประเทศ ทั้งในยามปกติหรือเมื่อมีปัญหาขัดแย้งขึ้นก็ตาม โดยไม่ควรมีการนำระบบนอกกติกาใดๆ มาใช้ เช่น การปฏิวัติรัฐประหาร เป็นต้น เพราะนอกจากจะไม่ได้แก้ปัญหายั่งยืนแล้ว ยังอาจนำมาซึ่งปัญหาที่บานปลายไปเรื่อยๆ จนไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยสันติวิธี ทั้งนี้ หลักนิติธรรมของประเทศยังควรต้องมีการพัฒนาให้มีความก้าวหน้า มั่นคง และเหมาะสมกับยุคสมัย ในการให้ความเป็นธรรม และมีความยั่งยืนเป็นแบบอย่างที่ดีต่ออนุชนรุ่นหลังสืบไป

ขอขอบคุณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่ได้ให้โอกาสได้เข้ารับการอบรมในหลักสูตร หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย ทำให้ผู้เขียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ มากขึ้นเกี่ยวกับหลักนิติธรรม และจะนำความรู้นี้ไปใช้ประโยชน์กับงานเพื่อประเทศชาติต่อไป

นภาพร จิระนันท์ประวัติน

มีนาคม 2557

สารบัญ

I.	บทนำ	1
II.	นิยามศัพท์ คำแปล ความหมาย และประวัติความเป็นมาของแนวคิดทฤษฎี	1
	i.	1
	หลักนิติธรรม	
	หลักนิติรัฐ	4
	ii.	6
	หลักธรรมาภิบาล	
	iii.	7
	ปฏิวัติรัฐประหาร	
III.	การปฏิวัติรัฐประหารในประเทศไทย	8
IV.	บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ	10
	i.	10
	การใช้หลักนิติธรรมในการปกครองประเทศ	
	ii.	13
	ผลกระทบจากการทำรัฐประหารและข้อเสนอแนะเพื่อหยุดยั้งX	
V.	การป้องกันการปฏิวัติรัฐประหาร	15
VI.	บทสรุป	16
	เอกสารอ้างอิง	

หลักนิติธรรมกับการปฏิวัติรัฐประหาร

I. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอุดมการณ์ในการปกครองที่ยึดหลักนิติธรรมเป็นสำคัญ การใช้อำนาจในการปกครองประเทศที่แบ่งเป็นสามอำนาจเพื่อถ่วงดุลกัน อันได้แก่อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการนั้น จะต้องเป็นไปภายใต้หลักนิติธรรม ทั้งนี้ได้มีการบัญญัติวิธีการใช้อำนาจเหล่านี้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศด้วย แต่ในความเป็นจริงแล้ว ประเทศไทยมักมีการปฏิวัติรัฐประหารโดยกลุ่มทหารเกิดขึ้นอยู่เนืองๆ และทุกครั้งก็จะมีกรยกเลิกการใช้รัฐธรรมนูญของประเทศ แต่บังคับใช้กฎข้อบังคับของกลุ่มทหารที่ก่อการรัฐประหารแทน หรือที่เรียกว่า คำสั่งคณะปฏิวัติ ซึ่งปรากฏการณ์การปฏิวัติรัฐประหารนี้ ทำให้หลักนิติธรรมอันเป็นอุดมการณ์ของประเทศตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญต้องกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงทุกครั้ง

การปฏิวัติรัฐประหารในประเทศไทยนี้ มิใช่เป็นเพียงบันทึกทางประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศเท่านั้น แต่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมาตลอด จนแม้ในปัจจุบันและในอนาคตก็ไม่มีผู้ใดรับประกันได้ว่าจะไม่มีการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นอีก ไม่ว่าจะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น จึงนับเป็นเรื่องที่น่าฉงนและควรนำมาวิเคราะห์ศึกษาเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นเพราะเหตุใด ที่ในสังคมที่มีอุดมการณ์ที่ยึดหลักนิติธรรมและเรียกร้องกดดันให้ผู้ที่ทำผิดกฎหมายต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว รวมทั้งยังมีองค์กรชั้นนำอีกหลายแห่งที่ทำหน้าที่คอยกำกับดูแลติดตามควบคุมตรวจสอบพฤติกรรมละเมิดกฎหมายและหลักนิติธรรมต่างๆ จึงยอมปล่อยให้มีการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นบ่อยครั้งจนชินชาคล้ายเป็นประเพณีว่า ถ้ามีปัญหาความไม่ลงตัวต่างๆ เกิดขึ้น ทหารจะหรือควรจะทำปฏิวัติรัฐประหารไปเสียเลย ทั้งๆ ที่การทำรัฐประหารทุกครั้งจะมีการยกเลิกกฎหมายสูงสุดของประเทศ มีการรวบอำนาจทั้งสาม มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน และยังกระทบกระเทือนถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ยึดหลักนิติธรรมของประเทศโดยตรง

II. นิยามศัพท์ คำแปล ความหมาย และประวัติความเป็นมาของแนวคิดทฤษฎี

- i. **หลักนิติธรรม (The Rule of Law)** หลักนิติธรรม มีคำแปลไว้ในพจนานุกรมว่า “หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย” ซึ่งพื้นฐานแห่งกฎหมายน่าจะ ได้แก่ การให้ความคุ้มครองที่เป็นธรรม หรือ ให้ความยุติธรรม ฉะนั้นหลักนิติธรรม น่าจะมีคำแปลว่า หลักความเป็นธรรมแห่งกฎหมาย หรือ หลักความยุติธรรมของกฎหมาย นั่นเอง แต่โดยความหมายที่แท้จริงของคำว่าหลักนิติธรรมนี้ มีความกว้างขวางครอบคลุมเกินกว่าคำแปลมาก กล่าวคือ มี

ความหมายไม่เฉพาะในเรื่องกฎหมายเท่านั้น แต่ครอบคลุมทุกบริบทของการปกครองบ้านเมือง ทั้งด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ โดยอาจเห็นได้ชัดขึ้น จากการเปรียบเทียบที่มาของคำนี้ในภาษาอังกฤษ คือ **The Rule of Law** โดยดูที่คำแรก คือ คำว่า **Rule** มีความหมายครอบคลุมอย่างน้อยถึงสามความหมาย คือ 1) หมายถึง กฎระเบียบ (**regulation / principle**) 2) หมายถึง การบริหารราชการ หรือ รัฐบาล (**government**) และ 3) หมายถึง การตัดสินคดี (**judge**) ด้วย นับว่าเป็นการเจาะจงใช้คำที่มีความหมายสอดคล้องกับสามอำนาจหลักของการปกครองเป็นอย่างยิ่ง ส่วนคำว่า **of Law** นั้น หมายถึง แห่งกฎหมาย/ด้วยกฎหมาย/เกี่ยวกับกฎหมาย ดังนั้น **The Rule of Law** จึงควรมีความหมายว่า การปกครองโดยใช้หลักความเป็นธรรมแห่งกฎหมาย โดยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาแต่อดีตถึงปัจจุบัน พอสังเขป ดังนี้

ความหมาย ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของหลักนิติธรรม

ยุคกรีก ปราชญ์ผู้โด่งดังของยุคกรีก คือ เพลโต (**Plato 429-348 B.C.**) ได้เสนอว่า วิธีการปกครองบ้านเมืองที่ดีคือ การปกครองโดยคนดีมีคุณธรรม ในแบบกษัตริย์นักปราชญ์ หรือ **Philosopher King** แต่ เพลโต ก็ไม่สามารถหาคนแบบนั้นพบ จึงเปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับ ระบบกฎหมายแทน โดยเน้นว่า กฎหมายเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดที่ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติตาม ต่อมา อริสโตเติล (**Aristotle 384-322 B.C.**) ลูกศิษย์ของ เพลโต ก็ได้เน้นย้ำแนวคิดในเรื่องกฎหมายนี้อีกว่า การปกครองโดยกฎหมาย เป็นสิ่งที่ดีกว่าการปกครองโดยคนหนึ่งคนใด (...the rule of law, ...is preferable to that of any individual)

ยุคโรมัน มีอารยธรรมด้านกฎหมายที่สำคัญ คือ หลักการที่ว่า อิสระชนย่อมเท่าเทียมกันโดยกฎหมาย หรือ **"All free men are equal before the law"** ซึ่งแม้ความเท่าเทียมยังจำกัดใช้เฉพาะ อิสระชน เพราะยุคนั้นยังมีระบบทาสก็ตาม แต่แนวคิดเรื่องความเท่าเทียมกันทางกฎหมายได้เริ่มขึ้นแล้ว

มหากฎบัตร (**Magna Carta**): ที่ประเทศอังกฤษ ยุคต้นศตวรรษที่ 13 ในสมัยของพระเจ้าจอห์น ที่ 1 (**King John the 1st A.D. 1215**) ได้มอบ มหากฎบัตร หรือ แมกนา คาร์ตา (**Magna Carta**) เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาความไม่พอใจของเหล่าขุนนางที่ต่อต้านการปกครองของพระองค์ สาระสำคัญของ แมกนา คาร์ตา คือ มีการจำกัดพระราชอำนาจของกษัตริย์ลงและให้สิทธิแก่ประชาชนเพิ่มขึ้น ประเทศอังกฤษแม้จะใช้รัฐธรรมนูญแบบจารีตประเพณี คือ ไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่มหากฎบัตรนี้ จัดได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของอังกฤษที่มีบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และเป็นรากฐานของการพัฒนาหลักนิติธรรมในอังกฤษ และต่อมาในอีกหลายประเทศทั่วโลก

หลักนิติธรรมแบบไคซี: อีกครั้งที่ประเทศอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 19-20 ที่ อัลเบิร์ต เวนน์ ไคซี (**Albert Venn Dicey ค.ศ. 1835-1922**) นักกฎหมาย และ นักรัฐธรรมนุญศาสตร์ ชาวอังกฤษ จากมหาวิทยาลัย-ออกฟอร์ด ได้ให้ความหมายของคำว่า หลักนิติธรรม โดยได้แนวคิดจากระบบกฎหมายจารีตประเพณีแบบอังกฤษ (**Common Law**) ดังนี้

1. บุคคลจะถูกลงโทษก็ต่อเมื่อทำผิดกฎหมาย แต่ก่อนลงโทษ จะต้องฟ้องต่อศาลธรรมดาให้พิจารณาโทษ และบทลงโทษต้องมีการกำหนดไว้ก่อนแล้วล่วงหน้า จะทำตามอำเภอใจไม่ได้
2. บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคกันทางกฎหมาย ไม่มีผู้ใดอยู่เหนือกฎหมาย

ไดซี ยังเชื่อในความสำคัญสูงสุดของรัฐสภา ความเป็นกลางของศาลที่ปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาล และความสูงสุดของกฎหมายมหาชน (Sovereignty of Parliament, the impartiality of the courts free from governmental interference and the supremacy of the common law)

พัฒนาการของหลักนิติธรรมยังมีความก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง **บทบัญญัติเอเธนส์ (Act of Athens – ค.ศ. 1955 การขยายขอบข่ายของหลักนิติธรรมที่กรุงเอเธนส์ ประเทศอินเดีย (ค.ศ. 1959) และแนวคิดเพิ่มเติมจาก เนติบัณฑิตยสภาระหว่างประเทศ (ค.ศ. 2009) ได้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่า**

1. รัฐบาลต้องเคารพสิทธิของเอกชนตามหลักนิติธรรม และสนับสนุนให้เอกชนได้ใช้สิทธินั้นได้จริง
2. ต่อกฎการต้องมีอิสระและเป็นกลาง ไร้อคติหรืออคติ ไม่มีกรณีเอียงเอี้ยว
3. นักกฎหมายต้องมีอิสระในวิชาชีพ รักษาความลับ และช่วยให้ผู้ต้องหาอย่างเป็นธรรม
4. การพิจารณาคดีต้องมีการพิสูจน์หลักฐานอย่างยุติธรรมและไม่ชักช้า การลงโทษต้องมีเหตุผลพอดี และเที่ยงธรรม และ
5. ต้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึง สิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ ด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรมด้วย

ปัจจัยพิสูจน์ความมีหลักนิติธรรม ในปี ค.ศ. 2006 ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยองค์กรเอกชนชื่อ World Justice Project ได้ข้อสรุปว่า หลักนิติธรรม คือ การวางกรอบของกฎและสิทธิที่จะทำให้เกิดความเจริญและเป็นธรรมในสังคม ไม่มีผู้ใดแม้แต่รัฐบาลที่จะอยู่เหนือกฎหมาย คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ซึ่งปัจจัยในการพิสูจน์การมีหลักนิติธรรมของรัฐ มีดังนี้

1. มีการจำกัดการใช้อำนาจของรัฐบาลหรือไม่ รวมทั้ง มีการถ่วงดุลการใช้อำนาจหรือไม่
2. มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือไม่
3. มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินหรือไม่
4. สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนได้รับการคุ้มครองหรือไม่ เช่น การมีสิทธิเท่าเทียมเป็นธรรมในการได้รับการพิจารณาคดี มีเสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็น และการนับถือศาสนา
5. รัฐบาลเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบ มีส่วนร่วม และเรียกค่าเสียหายจากรัฐหรือไม่
6. กฎระเบียบต่างๆ มีการบังคับใช้อย่างเท่าเทียม และมีประสิทธิภาพหรือไม่ และ
7. การพิจารณาคดีอาญาและคดีแพ่งเป็นไปด้วยความเป็นธรรมหรือไม่

ปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ในการผดุงหลักนิติธรรม คือ

1. รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐ ถ้าทำผิดก็ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายด้วย

2. กฎหมายต้องมีความชัดเจน
3. กระบวนการบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายต้องเข้าถึงได้ มีความเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ
4. ความยุติธรรมต้องมาจากองค์กรที่มีความสามารถ มีคุณธรรม มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง

ii. หลักนิติรัฐ (Legal State) ความหมาย ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการ

เมื่อใดที่มีการกล่าวถึงเรื่องหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ก็มักเลี่ยงไม่ได้ที่จะตั้งคำถามว่า คำว่า หลักนิติรัฐ (Legal State) ควบคู่กัน ทั้งนี้เพราะคำทั้งสอง มีความหมายที่สนับสนุนกัน จนเกือบจะเรียกได้ว่าเป็นเรื่องเดียวกัน แม้จะมีที่มาต่างกันก็ตาม หลักนิติรัฐเป็นแนวคิดจากระบบสังคมแบบดั้งเดิม ที่เชื่อใน กฎธรรมชาติ หรือ Natural Law ว่าอยู่เหนือกว่ากฎหมายทั้งปวง เหนือกว่ากฎหมายของรัฐ และเป็นเจตจำนงของชาติ ที่สืบเนื่องกันมายาวนาน ผู้ปกครองเป็นเพียงผู้สนองเจตนานำกฎธรรมชาติมาปรับใช้ตามความเหมาะสมในรูปของกฎหมายต่างๆ แต่ยังคงอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติ

หลักนิติรัฐ โดย เรย์มอนด์ การ์เร่ เดอ มาลแบร์ (Raymond Carré de Malberg -1861–1935) ศาสตราจารย์ด้านกฎหมายมหาชนชาวฝรั่งเศส ได้พัฒนาแนวคิด หลักนิติรัฐ โดยได้รับอิทธิพลจากหลักการใน รัฐธรรมนูญไวมาร์ของเยอรมนี (The Weimar Constitution) ว่า หมายถึง รัฐที่ปกครองโดยถือกฎหมายเป็นใหญ่ มิใช่โดยมนุษย์ (Government of law, not of men) ซึ่งหมายถึง รัฐที่ยอมอยู่ภายใต้ระบบกฎหมาย และยอมผูกพันการกระทำใดๆ ของรัฐกับกฎเกณฑ์ของกฎหมาย ที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพต่างๆ ของประชาชนเอาไว้ รวมทั้งมีการบัญญัติเงื่อนไขข้อกำหนดต่างๆ ไว้ล่วงหน้าให้ฝ่ายปกครองได้ปฏิบัติตามด้วย หลักนิติรัฐ โดย การ์เร่ เดอ มาลแบร์ นี้ได้เป็นที่ยอมรับและแพร่หลายไปทั่วโลก

ยุคหลังสงครามโลก (WW-I in 1914-1918, WW-II in 1939-1945) ความหมายของหลักนิติรัฐมีการพัฒนาสู่การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเทศแถบภาคพื้นยุโรป ทั้ง ฝรั่งเศส และ เยอรมนี ที่ล้วนเน้นอำนาจสูงสุดของกฎหมายโดยตราไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นเครื่องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน นอกจากนี้ สภาพทหุคโธรมของสังคมหลังสงครามโลกทั้งสองครั้ง ที่เกิดจากการใช้อำนาจเผด็จการของรัฐบาลในเยอรมนี สมัย ฮิตเลอร์ ที่ขึ้นสู่อำนาจโดยวิถีทางประชาธิปไตย แต่กลับใช้อำนาจแบบเผด็จการทางรัฐสภาให้ออกกฎหมายริดรอนสิทธิเสรีภาพและกดขี่เช่นฆ่าประชาชน หลักนิติรัฐจึงมีการปรับปรุงมุ่งสู่การจำกัดอำนาจของรัฐบาลหรือผู้ปกครองให้อยู่ภายใต้กฎหมายที่เป็นประชาธิปไตย และห้ามรัฐบาลหรือผู้ปกครองตรากฎหมายหรือใช้อำนาจตามอำเภอใจ

หลักนิติรัฐแบบเยอรมนี โดย ศ.ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ศาสตราจารย์ด้านกฎหมายประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้สรุปว่า หลักนิติรัฐประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ รูปแบบ และเนื้อหา ดังนี้

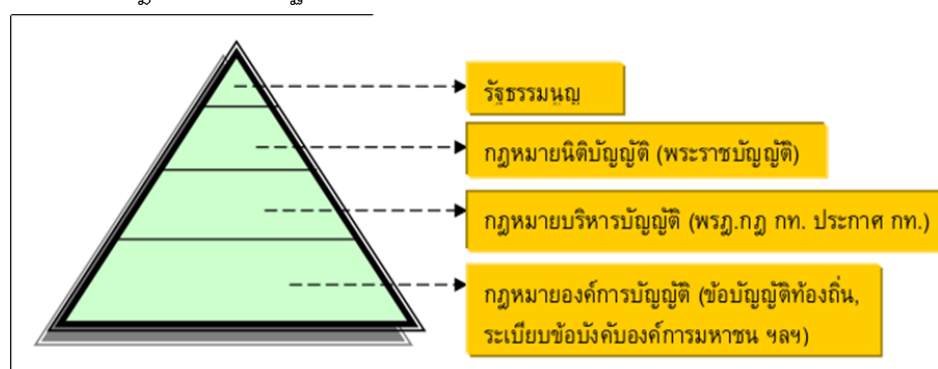
- รูปแบบของหลักนิติรัฐ มี 4 ประการ ดังนี้
 1. มีการแบ่งแยกอำนาจ

2. กฎหมายจะผูกมัดอำนาจรัฐ และกฎหมายมีศักดิ์ศรีสูงกว่าคำพิพากษา ถ้ากฎหมายขัดแย้งกับมาตรการของฝ่ายปกครองหรือคำพิพากษาของศาล ให้ถือว่าบทบัญญัติของกฎหมายมีค่าสูงกว่า
 3. มีหลักการคุ้มครองสิทธิประชาชนโดยศาล และ
 4. มีหลักความแน่นอนของกฎหมาย
- เนื้อหาของหลักนิติรัฐ มี 3 ประการ คือ
1. มีหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน
 2. มีหลักประกันความสมควรแก่เหตุที่ต้องเหมาะสมแก่ประโยชน์ส่วนรวม
 3. มีหลักการขจัดความเสียหายจากการกระทำอันมิชอบของรัฐ

นอกจากนี้ หลักนิติรัฐ ยังมีหลักการจัดลำดับชั้นของกฎหมายของรัฐด้วย หรือ ที่รู้จักกันในนาม พีรามิดแห่งกฎหมายของรัฐ (Principe de hiérarchie des normes, Pyramide des normes) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของกฎหมายให้ใช้ได้อย่างสะดวก ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะ กฎหมายมีจำนวนมากและซับซ้อน ซึ่งหากปรากฏว่า บทบัญญัติของกฎหมายที่มีลำดับต่ำกว่า ขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่มีลำดับสูงกว่า บทบัญญัติส่วนที่ขัดหรือแย้งที่มีลำดับต่ำกว่าถือเป็นโมฆะ ใช้บังคับไม่ได้ ตัวอย่างของกฎหมายที่มีความสำคัญสูงสุด ที่อยู่ยอดพีรามิด คือ รัฐธรรมนูญของประเทศ ส่วนกฎหมายถัดลงมา ได้แก่ พระราชบัญญัติ ซึ่งเป็นแม่บทสำหรับการบัญญัติกฎหมายลำดับรองลงไป เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ระเบียบต่างๆ ฯลฯ

ลำดับสูงต่ำของกฎหมายทำให้นักกฎหมายสามารถจัดเรียงกฎหมายเป็นรูป พีรามิดแห่งกฎหมายของรัฐ เพื่อทำหน้าที่เป็นมาตรในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจออกกฎหรือการออกคำสั่งของฝ่ายปกครอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้สอดคล้องกับ “หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครอง”

พีรามิดแห่งกฎหมายภายในรัฐ

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักนิติธรรม กับ หลักนิติรัฐ มีความเหมือนกัน คือ มุ่งไปที่การให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดโดยอำนาจรัฐ เพียงแต่หลักนิติธรรมจะเน้นความคุ้มครองประชาชนที่มีศาลเป็นผู้บังคับให้ แต่ หลักนิติรัฐ จะเน้นไปที่ความสำคัญของกฎหมายที่ตราไว้ในรัฐธรรมนูญว่ามีความสูงสุดและแน่นอน (Supremacy of Law) และ ทุกคนเท่าเทียมกันในโดยกฎหมาย (Equal before the Law) รวมทั้งยังมีการจัดลำดับความสำคัญของกฎหมายด้วย สำหรับประเทศไทย ได้มีการประชุมตกลงกันที่จะเลือกใช้เพียงหนึ่งคำ คือ คำว่าหลักนิติธรรม หลังจากได้พิจารณาแล้ว ว่าคำทั้งสองมีความหมายและความมุ่งหมายคล้ายกัน น่าจะใช้แทนกันได้ แต่เนื่องจากมีความเคยชินกับคำว่า หลักนิติธรรม มากกว่าจึงเลือกคำนี้เพื่อเป็นการลดความสับสนด้วย

iii. หลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

หลักธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการปกครองที่พัฒนาขึ้นโดยธนาคารโลก ในปี ค.ศ. 1989 (พ.ศ. 2532) หลังพบความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศแถบอัฟริกาตอนบน และได้มีหลายองค์กรได้นำแนวคิดนี้ไปขยายความต่ออย่างหลากหลายตามความเหมาะสม เพราะสามารถนำไปปรับใช้กับการบริหารจัดการองค์กรภาคเอกชนและภาคประชาสังคมได้ด้วย ประเทศที่มี ธรรมาภิบาล จะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย โดยมีการปกครองและการบริหารจัดการที่มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ตามที่ อรพินท์ สฟโซคชัย(2541) ได้สรุปไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Public Participation)
 - ประชาชนชายหญิงมีโอกาสและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียม (Equity) ผ่านผู้แทนราษฎรที่มาจากกาเลือกตั้งโดยชอบธรรม
 - สื่อมวลชนมีเสรีภาพ
 - มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Decentralization)
2. ความสุจริตและโปร่งใส (Honesty and Transparency)
 - มีระบบการดำเนินงานที่สุจริต มีกติกาที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา และติดตามตรวจสอบได้
3. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability)
 - มีการสร้างกลไก จัดองค์กร กำหนดกฎเกณฑ์เพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม (Political & Bureaucracy Accountability)
 - พร้อมถูกตรวจสอบและวัดผล ทั้งเชิงปริมาณ คุณภาพ และประสิทธิภาพ
4. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy)
 - ต้องมีรัฐบาลที่สุจริต เที่ยงธรรม สามารถบริหารประเทศได้ และเป็นที่ยอมรับของประชาชน
5. กฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน (Fair Legal Framework and Predictability)
 - มีกรอบของกฎหมายที่เป็นธรรมสำหรับทุกกลุ่มในสังคม

- มีกฎเกณฑ์ที่นำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - กฎหมายมีความชัดเจนเป็นที่เข้าใจ สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดผลอย่างไรถ้าปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืน ทั้งนี้เพื่อ ประกันความมั่นคง ศรัทธา และความเชื่อมั่นของประชาชน
6. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (efficiency and effectiveness)
- การดำเนินงานทุกด้านเป็นไปอย่างคุ้มค่าเหมาะสมและกระตุ้นการพัฒนาสังคมทุกด้าน

องค์การสหประชาชาติ ยังได้เพิ่มเติมอีกว่า หลักธรรมาภิบาล ยังรวมถึง ความสอดคล้องต้องกันของคนในสังคมที่อาจมีความแตกต่างกันมาก แต่ต้องพยายามหาจุดร่วมและความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมมาเป็น ข้อปฏิบัติเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม และการจะพัฒนาสังคมได้ จะต้องทราบความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมนั้นๆ ผ่านการเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ก่อน

iv. การปฏิวัติรัฐประหาร (Coup d'état) ความหมาย ประวัติความเป็นมา สาเหตุ และผลกระทบ

ปฏิวัติรัฐประหาร (Coup d'état) คำแปลในพจนานุกรมลอนดู (Londo Dic -2014) คือ การใช้กำลังยึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือ การใช้กำลังยึดอำนาจแบบเด็ดขาดเฉียบพลันจากรัฐบาล โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประชาชน เป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด มักมีความรุนแรง และนโยบายรัฐมีความล้มเหลว (sudden, decisive exercise of power whereby the existing government is subverted without the consent of the people; an unexpected measure of state, more or less violent; a stroke of policy)

พจนานุกรมเว็บสเตอร์ นิวเวิร์ลด์ (Webster's New World Dictionary) ให้ความหมายของคำ รัฐประหาร ไว้ว่า เป็นภาวะล้มเหลวของประเทศ จนเกิดกองกำลังขนาดเล็กที่เกี่ยวข้องพันกับทหารหรือการเมือง เข้ายึดอำนาจอย่างฉับพลันจากผู้ปกครองรัฐ หรือ จากรัฐบาล ฯลฯ ปฏิบัติการนี้ บางครั้งมีความรุนแรงเกิดขึ้นด้วย (Coup d'état - Stroke of State: the sudden forcible overthrow of a ruler, government, etc., sometimes with violence, by a small group of people already having some political or military authority - Webster's New World Dictionary)

ความหมายจากสารานุกรมคอนไซส์ (Concise Encyclopedia) การรัฐประหาร Coup d'état มาจากคำในภาษาฝรั่งเศส แปลว่า รัฐล้มเหลว การยึดอำนาจแบบฉับพลันทันทีจากรัฐบาลโดยกลุ่มก่อการ มักมีความรุนแรงด้วย การรัฐประหารส่วนใหญ่เป็นเรื่องปกติของประเทศที่รัฐบาลไม่มีความมั่นคงและไม่ค่อยเป็นประชาธิปไตยความสำเร็จของการรัฐประหารขึ้นอยู่กับปัจจัยไม่ให้อำนาจและต้องรวดเร็ว แต่การรัฐประหารก็มักไม่สามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมและเศรษฐกิจ หรือเกิดการจัดสรรอำนาจใหม่ใดๆ

ซึ่งคำว่า รัฐประหาร Coup d'état นี้มีความหมายต่างจาก คำว่า ปฏิวัติ (revolution) ที่หมายถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก หรืออย่างสิ้นเชิง เช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาสู่

ระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย หรือ การปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน ที่เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองประเทศไปสู่ระบบคอมมิวนิสต์ เป็นต้น ในขณะที่การรัฐประหารเป็นเพียงการยึดอำนาจจากรัฐบาล หรือเปลี่ยนผู้นำเท่านั้น โครงสร้างการปกครองตลอดจนเศรษฐกิจสังคมยังคงเดิม ในประเทศไทยนิยมเรียกรวมกันว่า การปฏิวัติรัฐประหาร แต่ความหมายที่จริง คือ การรัฐประหาร เท่านั้น

III. การปฏิวัติรัฐประหารในประเทศไทย

ไทยเป็นประเทศมีการก่อรัฐประหารบ่อยที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ในช่วงระยะเวลา 81 ปีที่ผ่านมา นับแต่ปี พ.ศ. 2475 จะมีการทำปฏิวัติที่หมายถึงการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองอย่างสิ้นเชิงเพียงหนึ่งครั้ง คือ เมื่อ วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ส่วนที่เหลือทั้งหมดอีก 12 ครั้งจะเป็นการทำรัฐประหาร และยังมีการก่อกบฏ* อีกกว่าสิบครั้ง จนอาจเรียกช่วงปีเหล่านี้ว่าเป็น ยุคแห่งการปฏิวัติรัฐประหารและการก่อกบฏของไทย การทำรัฐประหารรวมทั้งการก่อกบฏ เกิดขึ้นโดยกลุ่มทหารเกือบทั้งหมด มีส่วนน้อยที่ทำโดยพลเรือน

ลักษณะวิธีการทำรัฐประหารในประเทศไทย ถ้ามองดูผิวเผินจากภายนอกจะดูเหมือนไม่ซับซ้อนอะไรนัก คือ จะมีการเคลื่อนกองกำลังทหารพร้อมอาวุธและรถถังหุ้มเกราะเข้าควบคุมตัวบุคคลสำคัญและสถานที่ราชการในเมืองหลวง เช่น ทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา และที่ขาดไม่ได้ คือ การเข้ายึดศูนย์สื่อสารประชาสัมพันธ์ เช่น สถานีวิทยุ-โทรทัศน์ เพื่อใช้ในการประกาศการทำรัฐประหารให้ประชาชนทราบ

กลุ่มก่อการรัฐประหารมักจะไม่ยอมรับการกระทำของตนเองเป็นการรัฐประหาร แต่จะใช้คำใหญ่ คือ การปฏิวัติ หรืออาจจะเลี่ยงอีกโดยการตั้งชื่อคณะก่อการที่ให้ความรู้สึกทางบวก เพื่อลดการต่อต้านจากประชาชน เช่น คณะรัฐประหาร 2534 จะตั้งชื่อกลุ่มก่อการของตนเองว่า “คณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)” หรือ คณะรัฐประหาร-2549 ที่เป็นครั้งล่าสุดก็จะตั้งชื่อกลุ่มตนเองว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.)” เป็นต้น

การรัฐประหารในประเทศไทยที่ดูเหมือนว่าไม่ซับซ้อนนั้น แต่มีข้อน่าสังเกต คือ หลังจากการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยได้เพียงปีเดียว ก็มีการก่อรัฐประหารเกิดขึ้นแล้ว และเป็นการก่อรัฐประหารกับรัฐบาลของตนเองโดยผู้นำรัฐบาลในขณะนั้น ซึ่งลักษณะการรัฐประหารตนเองนี้ยังมีเกิดขึ้นอีกหลายครั้งตามมา คือ รัฐประหาร 2494 สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม และ รัฐประหาร 2514 สมัยจอมพลถนอมกิตติขจร และยังมี การสลับกันก่อรัฐประหารและเป็นผู้นำรัฐบาลกับ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในลักษณะสืบทอดอำนาจด้วย คาดว่าน่าจะต้องการยกเลิกกฎเกณฑ์บางประการในรัฐธรรมนูญที่ขวางกั้นการใช้อำนาจ

(* การก่อกบฏ จะคล้ายกับการทำรัฐประหาร แต่ไม่สำเร็จ จึงโดนข้อหาว่าก่อกบฏ)

ข้อมูลการรัฐประหารในประเทศไทย

ครั้งที่	วันเดือนปี ของการรัฐประหาร	ผู้นำรัฐบาลขณะนั้น	ผู้ยึดอำนาจ/ผู้นำรัฐบาลใหม่
1	1 เมษายน พ.ศ. 2476	พระยามโนปกรณนิติธาดา	พระยามโนปกรณนิติธาดา / พระยามโนปกรณนิติธาดา
2	20 มิถุนายน พ.ศ. 2476	พระยามโนปกรณนิติธาดา	พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา/พลเอกพระยาพหลพลฯ
3	8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490	พล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์	พล.ท.ผิน ชุณหะวัณ / นายควง อภัยวงศ์
4	6 เมษายน พ.ศ. 2491	นายควง อภัยวงศ์	จอมพล ป. พิบูลสงคราม / จอมพล ป. พิบูลสงคราม
5	29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	จอมพล ป. พิบูลสงคราม / จอมพล ป. พิบูลสงคราม
6	16 กันยายน พ.ศ. 2500	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ / จอมพลถนอม กิตติขจร
7	20 ตุลาคม พ.ศ. 2501	จอมพลถนอม กิตติขจร	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ / จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
8	17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514	จอมพลถนอม กิตติขจร	จอมพลถนอม กิตติขจร/ จอมพลถนอม กิตติขจร
9	6 ตุลาคม พ.ศ. 2519	ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช	พล.ร.อ.สัจด์ ชะลอมอยู่ / นายธานินทร์ กรัยวิเชียร
10	20 ตุลาคม พ.ศ. 2520	นายธานินทร์ กรัยวิเชียร	พล.ร.อ.สัจด์ ชะลอมอยู่ / พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
11	23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534	พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ	พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ / พล.อ. สุจินดา คราประยูร
12	19 กันยายน พ.ศ. 2549	พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร	พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน / พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์

เหตุผลของการก่อรัฐประหารในประเทศไทย

เหตุผลของการทำรัฐประหารที่ใช้แจ้งให้ประชาชนทราบก็จะคล้ายๆ กันทุกครั้ง คือ รัฐบาลไร้ประสิทธิภาพ มีการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือ เพื่อเหตุผลทางความมั่นคงต่างๆ เช่น เพื่อความสงบเรียบร้อยของชาติ เป็นต้น เหตุผลเหล่านี้ จะเป็นเหตุผลเดียวกันกับนักก่อรัฐประหารในหลายประเทศที่ประชาธิปไตยอ่อนแอ ใช้อ้างเพื่อการทำรัฐประหาร เช่น ในปี พ.ศ. 2549 นอกจากการรัฐประหารในไทยแล้ว ยังมีการรัฐประหารอีก 2 แห่งในเวลาไล่เลี่ยกัน และด้วยเหตุผลที่คล้ายๆ กันกับรัฐประหารไทย คือที่ ประเทศฟีจี อันเป็นประเทศหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกได้ ในปี พ.ศ. 2549 และที่ ประเทศมอริเตเนีย ในแอฟริกาตะวันตกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2548 และ 2551

ประเทศที่มีการรัฐประหารครั้งล่าสุดในรอบ 43 ปีที่ผ่านมา

ลำดับที่	วันเดือนปีการรัฐประหาร	ชื่อประเทศ
1	23 กรกฎาคม 2513	โอมาน (Oman)
2	3 สิงหาคม 2522	อิเควทอเรียล กินี (Equatorial Guinea)
3	29 มกราคม 2529	อุกันดา (Uganda)
4	15 ตุลาคม 2530	เบอร์กีนา ฟาโซ (Burkina Faso)
5	30 มิถุนายน 2532	ซูดาน (Sudan)
6	2 ธันวาคม 2533	ชาด (Chad)
7	22 กรกฎาคม 2537	เดอะ แกมเบีย (The Gambia)
8	25 ตุลาคม 2540	สาธารณรัฐแห่งคองโก (Republic of the Congo)
9	สิงหาคม 2540	กัมพูชา (Cambodia)
10	19 กันยายน 2549	ไทย (Thailand)
11	5 ธันวาคม 2549	ฟีจี (Fiji)
12	6 สิงหาคม 2551	มอริเตเนีย (Mauritania)
13	11 พฤษภาคม 2555	กินี บิสเซา (Guinea-Bissau)
14	3 กรกฎาคม 2556	อียิปต์ (Egypt)

อย่างไรก็ตาม เหตุผลและเบื้องหลังที่แท้จริงของการทำรัฐประหารในประเทศไทยนั้น นอกจากผู้ว่าการก่อรัฐประหารแล้วก็ยังมีผู้ใดทราบได้อย่างแน่ชัด ยกตัวอย่างจากการรัฐประหารที่ใกล้ตัวครั้งล่าสุด เมื่อ ปี พ.ศ. 2549 ได้มีผู้ตั้งคำถามต่อ พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าผู้ก่อการรัฐประหาร ว่า ทำไมจึงทำรัฐประหาร และมีผู้ใดอยู่เบื้องหลัง ปรากฏว่า พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน อึ้งอยู่ยาวนาน ก่อนตอบว่า เรื่องบางเรื่องต่อให้ชีวิตต้องจบสิ้นก็พูดไม่ได้ ทำให้เหตุผลและเบื้องหลังที่แท้จริงยังคงเป็นข้อกังขาที่ยังไม่มีคำตอบ ซึ่งสาเหตุจะเป็นเช่นไรก็ตาม แต่มันได้ทำลายภาพพจน์ที่ดีของประเทศประชาธิปไตยดาวรุ่งแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลงอย่างราบคาบ จนแม้แต่ประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนยังแสดงความห่วงใย ที่ไทยหวนกลับไปใช้วิธีย้อนยุคในการแก้ปัญหาของประเทศอีกครั้ง

เพื่อศึกษาถึงเหตุผลของการรัฐประหาร อาจต้องแบ่งช่วงการศึกษาเป็น 2 ช่วง คือ การรัฐประหารยุคแรก กับยุคหลัง โดยสังเกตที่ช่วงเวลาของการทำรัฐประหาร

ในยุคแรก เป็นยุคเริ่มการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ระบบทุกอย่างต้องเริ่มใหม่หมด โดยเฉพาะการวางกฎเกณฑ์ต่างๆ ในรัฐธรรมนูญ อาจยังไม่ครอบคลุม เมื่อปฏิบัติไปแล้วพบข้อติดขัดที่แก้ยาก จึงล้มล้างรัฐธรรมนูญเพื่อร่างใหม่ จึงมีการรัฐประหารขึ้นโดยผู้นำที่ครองอำนาจขณะนั้นจะทำรัฐประหารตนเองแล้วกลับสู่อำนาจอีกครั้งหรืออาจผลัดเปลี่ยนกันครองอำนาจไปมาน่าสับสน และอีกข้อสังเกต คือ การทำรัฐประหารยุคแรกนี้มักจะทำในช่วงต้นปี คือ ระหว่าง เมษายน – มิถุนายน ซึ่งตรงข้ามกับการรัฐประหารในช่วงหลัง

ในยุคหลัง เป็นยุคที่ฝ่ายอำนาจบริหารเริ่มตระหนักแล้วว่า นอกจากสามอำนาจหลัก คือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการแล้ว ยังมีอำนาจทหารที่สามารถโค่นล้มอำนาจอื่นทั้งหมดได้ จึงพยายามที่จะจัดระเบียบไม่ให้ทหารเข้ามาแย่งอำนาจทางการเมืองแต่ให้ปฏิบัติหน้าที่เฉพาะของตนเองในการป้องกันประเทศเท่านั้น แต่ความพยายามจากฝ่ายบริหารกลับถูกมองว่า รัฐบาลเข้าแทรกแซง “ล้วงลูก” กองทัพ โดยการเข้าไปโยกย้ายตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำทหารระดับสูง ดังนั้น จึงมีปฏิกิริยาต่อต้าน และการรัฐประหารก็เกิดขึ้นได้ทุกครั้งที่ทหารกังวลและไม่พอใจ ซึ่งการรัฐประหารด้วยเหตุผลนี้ มักเกิดขึ้นในช่วงปลายปี คือ ระหว่าง กันยายน ถึง พฤศจิกายน อันเป็นฤดูการโยกย้ายข้าราชการ ซึ่งจะพบว่า การรัฐประหารในยุคหลัง จะเกิดขึ้นในช่วงนี้เป็นส่วนใหญ่ ถึง 7-8 ครั้งจากทั้งหมด 12 ครั้ง โดยเฉพาะเดือนตุลาคม ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยปัญหาอื่นประกอบด้วย เช่น จำนวนงบประมาณประจำปีที่ทหารได้รับอนุมัติและการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์เป็นไปตามแผนหรือไม่ รวมทั้งสัมพันธ์ภาพระหว่างรัฐบาลกับผู้นำกองทัพ ด้วย

IV. บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

i. การใช้หลักนิติธรรมในการปกครองประเทศ

ประเทศไทยได้มีการใช้คำว่า หลักนิติธรรมมานานแล้ว แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย การปกครองของไทยมีพัฒนาการมาหลายแบบ ที่ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการใช้หลักนิติธรรม ไม่ว่าจะเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชในแบบพ่อกับลูกในยุคสุโขทัยตอนต้น (พ.ศ.1800) ในแบบธรรมราชาในยุคสุโขทัยตอนปลาย (พ.ศ. 2127) ในแบบสมบูรณาญาสิทธิราช

ในยุคอยุธยา (พ.ศ.1893-2310) ยุคธนบุรี (พ.ศ.2310-2325) และยุคต้นรัตนโกสินทร์ คือ ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2325 เป็นต้นมา ที่ระบอบการปกครองแม้จะเน้นศูนย์อำนาจที่ผู้นำ หรือ กษัตริย์ แต่กษัตริย์ต้องทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม คือมีธรรมะเป็นหลักในการปกครอง จนถึงปี พ.ศ. 2475 ที่เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย และได้มีรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศขึ้น ที่รัฐได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และมีการแบ่งแยกอำนาจเป็นฝ่ายรัฐสภา ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ จึงนับว่าประเทศได้เข้าสู่ยุคประชาธิปไตยที่ควรจะมี ความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

แต่ในความเป็นจริงแล้ว การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยมิได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น กล่าวคือ มีการแย่งชิงอำนาจกันเองในกลุ่มผู้นำระดับสูงของประเทศหลายครั้ง โดยการทำรัฐประหารโดยกองทัพ มีการยึดอำนาจ ก่อกบฏ เปลี่ยนผู้นำรัฐบาล ยุบสภา ยกเลิกรัฐธรรมนูญแล้วร่างใหม่หลายฉบับ บางฉบับยังมีการคืนอำนาจกลับไปให้กษัตริย์อีกด้วย แต่กลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุด คือ กลุ่มทหาร ที่ได้เวียนกันขึ้นครองอำนาจ จนอาจเรียกได้ว่าปี พ.ศ. 2475 จนถึง ปี พ.ศ. 2520 เป็นยุคทหารเรืองอำนาจ และในบางช่วงยังมีการปกครองแบบเผด็จการอีกด้วย คือ นายกรัฐมนตรีจะใช้อำนาจบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ด้วยตนเองเบ็ดเสร็จ ประชาชนไทยที่เกิด เต็บโต และใช้ชีวิตในยุคดังกล่าวนี้ ล้วนมาชินกับสภาพการรัฐประหารและการปกครองประเทศที่มีนายกรัฐมนตรีส่วนใหญ่เป็นทหาร เป็นยุคที่อุดมการณ์ประชาธิปไตยของประเทศต้องอับเฉา และการใช้หลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรมเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็เป็นเรื่องรองจากเหตุผลด้านความมั่นคง

หลังจากปี 2520 เป็นต้นมา การก่อรัฐประหารมีน้อยลง เหลือเพียง 2 ครั้ง คือรัฐประหาร ปี พ.ศ.2534 ซึ่งทิ้งระยะจากครั้งก่อนหน้าถึง 15 ปี และผู้ก่อการรัฐประหารแม้ขึ้นครองอำนาจเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ก็ต้องลงจากตำแหน่งในเวลาอันสั้น เพียงเดือนเศษ เพราะไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน จากนั้น ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้ตรารัฐธรรมนูญฉบับประชาชนขึ้น จัดเป็นรัฐธรรมนูญฉบับก้าวหน้าและมีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดของประเทศ พร้อมมีการจัดตั้งองค์กรตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของรัฐขึ้นหลายองค์กร แต่ละองค์กรมีการทำงานอย่างเป็นอิสระ มีหน้าที่ตรวจสอบความชอบในการทำงานของรัฐ กระนั้นก็ยังเกิดรัฐประหารขึ้นอีกครั้ง และมีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2550 ขึ้น ซึ่งมีการกำหนดไว้ว่า การทำหน้าที่ขององค์กรรัฐจะต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม ดังนั้น เมื่อพบว่าตัวผู้นำรัฐบาลที่มีความสามารถสูงแต่มีปัญหาด้านจริยธรรม-ผู้นำกับผลประโยชน์ทับซ้อน จึงพิจารณาลงโทษ แต่เนื่องจากตัวผู้นำเป็นนักการเมืองสำคัญ มีบารมี และเป็นที่ยอมรับในหมู่ประชาชน ทำให้เกิดกระแสสังคมที่มีทั้งต่อต้านและสนับสนุน เมื่อรวมกับการพิจารณาโทษอีกหลายคดีเข้า ได้ก่อให้เกิดกระแสวิจารณ์การตัดสินคดีแบบตุลาการภิวัตน์ (Judicialization) ที่ตุลาการมีส่วนร่วมในการไต่สวนหาข้อเท็จจริง มีความเห็น มีความเป็นพลวัตร และเพื่อป้องกันปัญหาได้ด้วย อันเป็นระบบการตัดสินคดีแบบก้าวหน้า

ตัวอย่าง องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของรัฐ เช่น

- ศาลรัฐธรรมนูญ ที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบการกระทำของรัฐว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่
 - ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่พิจารณาคดีอาญานักการเมือง
 - ศาลปกครอง มีหน้าที่พิจารณาคดีเกี่ยวกับความชอบของคำสั่งทางปกครองของรัฐ
 - คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในราชการ (ปปช)
 - คณะผู้ตรวจการแผ่นดิน มีหน้าที่รับร้องเรียนตรวจสอบพฤติกรรมมิชอบของข้าราชการ
 - คณะกรรมการเลือกตั้ง มีหน้าที่จัดการเลือกตั้ง ตรวจสอบ รับรองผลการเลือกตั้ง
 - คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน มีหน้าที่ตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นดินของรัฐ
- ฯลฯ

ผลงานที่สำคัญขององค์การอิสระเหล่านี้ เช่น

- การตัดสินยุบพรรคการเมืองที่เป็นพรรครัฐบาล (พรรคไทยรักไทย)
- การตัดสินให้นายกรัฐมนตรีพ้นจากหน้าที่ (นายกสมัคร สุนทรเวช)
- การลงโทษตัดสิทธิผู้เกี่ยวข้องการเมืองแก่นักการเมืองกว่าร้อยคนจากหลายพรรคการเมือง (พรรคไทยรักไทย พรรคชาติไทย พรรคสมัครมา ฯลฯ)
- การตัดสินลงโทษจำคุกรัฐมนตรีที่ทุจริต (นายรักเกียรติ สุขธนะ – รัฐมนตรีสาธารณสุข)
- การตัดสินลงโทษรัฐมนตรีที่ประพฤติมิชอบในโครงการต่างๆ (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ฯลฯ)
- การตัดสินยึดทรัพย์อดีตนายกรัฐมนตรี (นายกทักษิณ ชินวัตร)
- ฯลฯ

การทำหน้าที่อย่างจริงจังขององค์การอิสระ โดยเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้การทำหน้าที่ขององค์กรรัฐอื่นๆ ต้องปรับตัวให้มีประสิทธิภาพ มีความรอบคอบ และความระมัดระวังในการทำงานให้อยู่ในกรอบแห่งกฎหมายและรัฐธรรมนูญอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน และเมื่อเทียบกับ บทพิสูจน์ความมีหลักนิติธรรม ตามแบบสหรัฐอเมริกา แล้ว จะพบว่า ประเทศไทยได้วางกรอบของกฎกติกาที่จะทำให้เกิดความเจริญและเป็นธรรมในสังคมได้ดีในระดับหนึ่ง ไม่มีผู้ใดแม้แต่รัฐบาลที่จะอยู่เหนือกฎหมาย มีการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน ถ้ามีการละเมิด ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ ทั้งที่หน่วยราชการ รัฐสภา องค์การอิสระ และศาล อย่างไรก็ตาม จุดอ่อน ขององค์กรยุติธรรมไทยหลายแห่ง ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่อง การเลือกปฏิบัติ (Double Standard) การตีความเข้าข้าง (Bias) และการพิจารณาคดีมีความล่าช้า ซึ่งล่าช้าอาจไม่เป็นธรรม เพราะมีกรณีผู้ต้องหาเสียชีวิตในเรือนจำก่อนการตัดสินของศาลว่าไม่มีความผิด และบางองค์การอิสระถูกสงสัยว่าปล่อยให้ความผิดให้คดีหมดอายุความ หรือมีการเตะถ่วงในขั้นตอนการ

ดำเนินคดี จึงเกิดปรากฏการณ์ การไม่ยอมรับคำวินิจฉัยของศาลหลายครั้ง เช่น กรณีศาลแพ่งตัดสินคุ้มครองผู้ประท้วง ที่ประชาชนบางกลุ่มไม่พอใจ มีการทำทนาย ประชดประชัน และไม่เคารพต่อศาล เป็นต้น

ตารางข้างล่างอาจเป็นบทสรุปที่อาจสะท้อนถึงการใช้หลักนิติธรรมในประเทศไทย

	ประเด็น/ปัจจัยพิสูจน์ความมีหลักนิติธรรมของประเทศ โดย World Justice Project -USA	มาก	ปานกลาง	น้อย
1	มีการจำกัดการใช้อำนาจของรัฐบาลและ มีการถ่วงดุลการใช้อำนาจหรือไม่			
2	มีการข้อหาทุจริตบ้างหลงหรือไม่			
3	มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินหรือไม่			
4	สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนได้รับการคุ้มครองหรือไม่ (เสรีภาพในการพูด แสดงความเห็น การนับถือศาสนา และ สิทธิเท่าเทียมเป็นธรรมทางศาล)			
5	รัฐบาลเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบ มีส่วนร่วม และเรียกค่าเสียหายจากรัฐหรือไม่			
6	กฎระเบียบต่างๆ มีการบังคับใช้อย่างเท่าเทียม และมีประสิทธิภาพ หรือไม่			
7	การพิจารณาคดีอาญาและคดีแพ่งเป็นไปด้วยความเป็นธรรมหรือไม่			
8	รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐ ถ้าทำผิดก็ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายด้วย			
9	กฎหมายต้องมีความชัดเจน			
10	กระบวนการบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายต้องเข้าถึงได้ มีความเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ			
11	ความยุติธรรมต้องมาจากองค์กรที่มีความสามารถ มีคุณธรรม มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง			

ii. ผลกระทบจากการทำรัฐประหารและข้อเสนอแนะเพื่อหยุดยั้ง

ผลกระทบต่อประชาชน การทำรัฐประหารในประเทศไทย เกิดขึ้นได้บ่อยครั้งเพราะ ไม่ค่อยมีการต่อต้านจากประชาชน เนื่องจากกลุ่มก่อการรัฐประหารจะกันประชาชนให้ออกห่างโดยการรีบประกาศให้ประชาชนทราบว่า จะรีบจัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รวมทั้งการเลือกตั้งใหม่โดยเร็ว และพยายามไม่เปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน แต่อาจมีการประกาศแถลงการณ์ต่างๆ ทางวิทยุ-โทรทัศน์ บ่อยครั้ง ฝ่ายรายการที่อาจมีการปรับเปลี่ยนบ้างเล็กน้อย และอาจพบเห็นทหารตั้งด่านอยู่ประปราย ด้วยภาพเพียงเท่านี้ ประชาชนส่วนใหญ่มองว่าไม่เป็นไร ไม่มีผลกระทบต่อตัวเอง ผู้สูญเสียมีเพียงรัฐบาลและนักการเมืองเท่านั้น ซึ่งก็สมควรเพราะทำทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงไว้ ทั้งๆ ที่จริงแล้ว การรัฐประหารทุกครั้ง เป็นเรื่องใหญ่เพราะ “รัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายสูงสุด ผู้ใดจะละเมิดมิได้” ซึ่งทหารก็ทราบดีว่าทำผิด จึงต้องมีกรยกเลิกรัฐธรรมนูญทุกครั้ง แต่ก็หวนมาทำผิดซ้ำๆ อีก

ผลกระทบของการรัฐประหารต่อสามอำนาจนั้น มีเพียงอำนาจบริหารเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุด คือ นายกรัฐมนตรีและคณะต้องออกจากตำแหน่ง บางครั้งอาจต้องหลบหนี ลี้ภัย และไปเสียชีวิตที่ต่างประเทศ ส่วนอำนาจนิติบัญญัตินั้น สมาชิกสภาผู้แทน หรือ ส.ส.ก็ต้องหลุดตำแหน่ง หรือหลุดอยู่แล้วจากการยุบสภา ส่วนอำนาจตุลาการนั้น มีข้อสังเกต คือ ในการรัฐประหารเกือบทุกครั้ง ทหารจะไม่แตะต้องอำนาจตุลาการ ในทางตรงกันข้าม ยังยกย่องให้เกียรติและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในการร่วมร่างรัฐธรรมนูญใหม่ด้วย นี่จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่ง ที่อำนาจตุลาการมักไม่รักไม่เกลียดการใช้อำนาจรัฐประหารของทหาร แคมป์ยังยอมรับให้ “คำสั่งคณะปฏิวัติ” ต่างๆ ยังมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายได้อย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุผลที่ว่า เพราะเป็นกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาธิปไตย แต่ถ้านำหลักนิติรัฐ เรื่อง ปิรามิดแห่งกฎหมายของรัฐ (Principe de hiérarchie des normes, Pyramide des normes) มาวิเคราะห์ จะเห็นว่า คำสั่งคณะปฏิวัติ เมื่อมีรัฐธรรมนูญแล้วก็ควรตกไป เพราะเป็นเพียงข้อบังคับระดับรองและชั่วคราว และเพื่อหลีกเลี่ยงการโยงโยนของ คำสั่ง กับกฎหมายอื่นๆ ก็น่าจะมีการยกเลิกคำสั่งๆ เหล่านั้นทั้งหมด หากเกิดช่องโหว่ใดก็ควรให้เสนอเป็นร่างกฎหมายใหม่ทดแทน แต่ต้องผ่านรัฐสภาตามขั้นตอนปกติ จนถึงการใช้ในพระราชกฤษฎีกา ก็จะได้กฎหมายที่มีความเป็นธรรมตามแนวทางประชาธิปไตย มีคุณค่า มีความศักดิ์สิทธิ์ และควรเคารพ

ผลกระทบต่อประเทศไทย ในที่สุด เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 หลังจากว่างเว้นไปเป็นเวลา 15 ปี คณะทหารได้ถือก่อรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลอีกครั้ง อย่างไม่มีที่แววมายาก่อน และครั้งนี้ได้ยกเลิกศาลรัฐธรรมนูญไปด้วย สังคมไทยเองนั้นก็เกือบลืมเรื่องการรัฐประหารไปแล้ว เด็กเยาวชนจำนวนมากในระดับประถม มัธยม และมหาวิทยาลัย ไม่รู้จักกลิ่นอายของการรัฐประหาร เพราะมีการสอนในโรงเรียนว่า การรัฐประหาร คือ ประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งของการเมืองไทย ที่ประชาชนยุคปัจจุบันไม่ยอมรับ รวมทั้งนานาชาติต่างพากันตำหนิติเตียน ประณาม และกดดันอย่างหนักให้คืนอำนาจประชาธิปไตยสู่ประชาชนโดยเร็ว ผลกระทบต่อสภาพการณ์ของภาคส่วนอื่นๆ เช่น กองทัพไทยเองถูกตัดเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ รัฐสภาไทยถูกตัดสิทธิในการจัดประชุมสัมมนานานาชาติ รวมทั้งถูกปฏิเสธการขอศึกษาดูงานจากต่างประเทศหลายครั้งตลอดช่วงการรัฐประหาร ภาคธุรกิจลดความเชื่อมั่นและไว้วางใจ นักเรียนไทยในต่างแดนถูกล้อเลียนเหยียดหยัน คัดค้านของประเทศไทยในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านลดลง

ปรากฏการณ์ประหลาดต่างๆ ล้วนเป็นผลมาจากการที่สังคมไทยเป็นสังคมเปิด ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเรียนรู้ และการเชื่อถือในแนวคิดที่หลากหลาย รวมทั้งยังอาจมีผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน จึงเป็นธรรมดาที่จะต้องมีความเห็นและวิธีการที่ต่างกัน และอาจกระทบกระทั่งกัน แม้กระนั้นก็ได้เป็นการเปิดโอกาสให้วิธีการแก้ปัญหาแบบนอกระบบที่จะเข้ามาแทรกแซง โดยเฉพาะการใช้กำลังทหารในการทำรัฐประหารยึดอำนาจเนื่องด้วยคนไทยยุคใหม่ส่วนใหญ่ได้คุ้นชินกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เน้นหลักนิติธรรม มาแล้ว การที่จะหวนคืนสู่อำนาจนอกระบบแบบเก่าที่มีได้เป็นที่ยอมรับของประเทศชาติและสากลโลกนั้น นอกจากจะไม่ได้ช่วย

แก้ปัญหาใดๆ อย่างยั่งยืนแล้ว จึงจะนำมาซึ่งปัญหาขัดแย้งที่รุนแรงซับซ้อนเพิ่มขึ้น จนยากที่จะแก้ไข ดังนั้น ทางเดียวที่จะแก้ปัญหาได้ คือ ทุกคนต้องยอมรับรู้ และเรียนรู้ถึงสิทธิของผู้อื่น ที่อาจมีความเห็นแตกต่างจากตัวเรา และต้องระมัดระวังในการแสดงสิทธิเสรีภาพของตนเองมิให้ไปละเมิดผู้อื่น อยู่ร่วมกันด้วยความเคารพ เกรงใจ ให้เกียรติซึ่งกันและกันตามแบบประเพณีไทยแต่เดิมมา และประการสำคัญที่สุด คือ องค์การรัฐ ทุกภาคส่วน ต้องทำหน้าที่ตามหลักนิติธรรม อย่างจริงจัง ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการรักษาความยุติธรรมอย่างเหมาะสมและพอดี เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิ เสรีภาพ และ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของประชาชนทุกคนอย่างเสมอหน้าและเท่าเทียม

V. การป้องกันการปฏิวัติรัฐประหาร

การปฏิวัติรัฐประหารมักเกิดขึ้นระหว่างคู่กรณี คือ รัฐบาล กับทหาร และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหาร รัฐบาลต้องหาวิธีการป้องกันปัญหานี้ ซึ่งอาจทำได้ด้วยมาตรการระยะสั้นแบบเร่งด่วน และระยะยาวแบบค่อยเป็นค่อยไป ดังนี้

มาตรการระยะสั้นแบบเร่งด่วน

- รัฐบาลในฐานะผู้ใช้อำนาจบริหาร ต้องทำงานโดยหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด เพื่อขจัดข้ออ้างในการทำปฏิวัติรัฐประหาร
- สร้างสัมพันธที่ดีกับผู้นำทหาร รัฐบาลพร้อมกองเชียร์ฝ่ายรัฐบาลต้องให้เกียรติทหาร ไม่วิพากษ์วิจารณ์ หรือกระทำการทำทนายใดๆ ที่อาจเสี่ยงให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหาร
- อนุมัติงบประมาณตามที่กระทรวงกลาโหมขอมาแบบโปร่งใส และไม่แทรกแซงแต่งตั้งบุคลากรในกองทัพ
- รัฐบาลต้องมีมาตรการเสริมเพื่อเตรียมรองรับสถานการณ์ล่อแหลมอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

มาตรการระยะยาว

- รัฐบาลในฐานะผู้ใช้อำนาจในการบริหาร ควรทำงานตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด เพื่อขจัดข้ออ้างในการทำปฏิวัติรัฐประหารให้สิ้นซากอย่างถาวร
- อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ พิจารณาแก้ไข ยกเลิก ทดแทน คำสั่งคณะปฏิวัติ ทั้งหมด
- รัฐต้องให้ความรู้ด้านการเมืองการปกครอง หลักนิติธรรม หลักมนุษยชน และระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนสามารถรับรู้ ติดตาม และมีส่วนแสดงความคิดเห็นต่อการใช้อำนาจของรัฐ
- รัฐต้องจัดให้มีฝึกอบรมความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของหลักนิติธรรม ความเป็นประชาธิปไตย และหลักสิทธิมนุษยชนแก่ทหาร โดยเฉพาะในวิทยาลัยการทหาร ตามหลักการของการให้ข้อมูลความรู้ เพื่อนำสู่การปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะคติ และพฤติกรรม

VI. บทสรุป

ประเทศไทยเป็นที่อยู่อาศัยของคนหนุ่มมากหลากหลายกลุ่ม หลายผลประโยชน์ ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา แต่ความสงบสุขก็เกิดได้เช่นกันถ้าผลประโยชน์ถูกจัดสรรอย่างลงตัว และ เท่าเทียม ดังนั้นประชาชนในประเทศจึงต้องการกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ต่างๆ ต้องการการบริการจากภาครัฐอย่างซื่อตรง รวดเร็ว และมีคุณภาพ เมื่อเกิดปัญหาที่ต้องการได้รับการพิจารณาดีจากศาล ด้วยความเป็นธรรมและรวดเร็ว ซึ่งความต้องการเหล่านี้ตอบสนองได้ด้วยคุณสมบัติของหลักนิติธรรมเท่านั้น ไม่มีทางลัดอื่นใดจะทำให้ได้ และหลักนิติธรรมนั้นมีสิ่งที่จะได้มาโดยง่าย ประชาชนจะต้องมีการสั่งสมบ่มเพาะให้งอกงามขึ้นในสังคม จากความร่วมมือร่วมใจของประชาชนที่จะต้องทำหน้าที่ของตนอย่างมีสติ มีวินัย และ มีความรับผิดชอบ รวมทั้ง ไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย ดูแลเอาใจใส่ครอบครัว สังคม และให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ส่วนภาครัฐเองก็ต้องทำหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง รัฐสภาต้องบัญญัติกฎหมายโดยชอบต่อหลักนิติธรรมที่ตราไว้ในรัฐธรรมนูญ และ ศาลก็ต้องอำนวยความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม เทียบธรรม และพอดี นอกจากนี้องค์กรอิสระอันประกอบด้วยองค์กรติดตาม ตรวจสอบ และพิจารณาโทษเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชน ก็ต้องทำหน้าที่ด้วยความสุจริต โปร่งใส และเป็นธรรม

ดังนั้น จึงไม่มีเหตุผลและความจำเป็นใดๆ ที่ทหารจะต้องมาทำรัฐประหาร ยึดอำนาจ ยกเลิกรัฐธรรมนูญ และละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้มอบหมายให้องค์กรอิสระต่างๆ อย่างน้อย 5-8 องค์กรให้ทำหน้าที่อยู่แล้ว ไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่ทหารจะต้องไปแย่งหน้าที่ขององค์กรอื่นๆ ที่กำลังทำหน้าที่อยู่อย่างแข็งขัน การทำรัฐประหารจึงเป็นเรื่องเกินจำเป็นสำหรับสังคมไทย เพราะนอกจากจะไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาใดๆ แล้ว ยังอาจเป็นการเผยแพร่ตัวตนว่ากระหายอำนาจโดยไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย และหลักนิติธรรมของประเทศเลย ดังนั้น การที่ผู้บัญชาการทหารบก พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้ให้สัมภาษณ์ว่า จะไม่ปฏิวัติ พร้อมทั้งแสดงความเห็นเพิ่มว่า ถ้าใครทำ คนนั้นจะต้องรับผิดชอบ นั้น นับว่าเป็นการแสดงจุดยืนที่ถูกต้องและชัดเจน ของผู้นำทหารท่านนี้ เป็นการตอบสนองความสงสัยไม่ไว้วางใจของคนในของสังคมที่เกรงว่า ทหารจะทำรัฐประหารอีก และเป็นการดับฝันของพวกยูแหยมให้ทหารทำนอกหน้าที่ จึงสมควรยกย่องผู้นำทหารท่านนี้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่มีจุดยืนที่มั่นคงต่อหน้าที่ของตน ส่งผลให้หลักนิติธรรมของประเทศมีความยั่งยืนสืบไป ดังประโยคที่ว่า สังคมใดที่ขาดเสียซึ่งหลักนิติธรรม สังคมนั้นย่อมปั่นป่วนไร้เสถียรซึ่งความสงบสุข และมีโอกาสที่ผู้คนจะลุกขึ้นมาต่อต้านอำนาจรัฐที่ไร้ความเป็นธรรมนั้น

เอกสารอ้างอิง

1. ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ **หลักนิติธรรม (Rule of Law)** รวมบทความทางวิชาการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 90 ปี ธรรมศาสตร์อาจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541)
2. ธาณิชร์ ทรัพย์วิเชียร **หลักนิติธรรม** (กรุงเทพมหานคร: บริษัทชนวนพิมพ์ 50 จำกัด 2552)
3. ศาสตราจารย์(พิเศษ) อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ **การนำนิติธรรมมาปรับใช้กับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย** เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ 2 พฤษภบดี ที่ 19 ธันวาคม 2556 ณ ห้องประชุมศาลรัฐธรรมนูญสถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา กรุงเทพมหานคร
4. ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร **แนวความคิดในการปรับปรุงราชการศาลยุติธรรม** เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ 2 พฤษภบดี ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2557 ณ ห้องประชุมศาลรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา กรุงเทพมหานคร
5. ศาสตราจารย์(พิเศษ) ประสพสุข บุญเดช **การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ** เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ 2 พฤษภบดี ที่ 6 มีนาคม 2557 ณ ห้องสกายฮอลล์ โรงพยาบาลเมดิคอลเซ็นเตอร์ ถนนแจ้งวัฒนะ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
6. Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law **Rule of Law – A guide for politicians** Lund and the Hague, AUGUST 2012
7. รศ. ดร.สมบุญ ศรีประชัย ประวัติความเป็นมาของคำว่า"ธรรมาภิบาล"และพัฒนาการ ธรรมาภิบาลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์: นัยต่อประเทศไทย (๑) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8. อรพินท์ สฟโชคชัย **การเมือง สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ – ทิศนะเกี่ยวกับธรรมาภิบาล** (กรุงเทพมหานคร: 2541)
9. Pub-Law.net ชำนาญ จันทร์เรือง นักวิชาการอิสระ
10. Wikipedia-The Free Encyclopedia
11. th.wikipedia.org/wiki/รัฐประหาร
12. th.w3dictionary.org/index.php?q=coup+d'etat
13. th.wikipedia.org/wiki/ธรรมาภิบาล
14. www.sci.ubu.ac.th/document/หลักธรรมาภิบาล.pdf
15. km.citu.tu.ac.th/km/wp-content/uploads/.../CorporateGovernance2.pdf
16. www.kpi.ac.th/.../ธรรมาภิบาล: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่...
17. Merriam Webster